

gratuluji pose

2020-XXI. ročník



Milý čtenáři, milá čtenářko,

„Hospodine, Bože zástupů, kdo je jako Ty? Jsi nepřemožitelný, Hospodine, a tvá věrnost tě provází všudy. Umíš zvládnout zpuštěné moře, zkrotit jeho vzduté vlny.“

Žalm 89, 11–12

Milí bratři, milé sestry,

pár týdnů nového roku už je za námi. Za tu dobu jsme už jistě stačili naplánovat nejbližší budoucnost. Mnoho věcí bychom v tom příštím čase rádi udělali. Jak v práci, v osobním životě, tak i ve sboru. Můžeme se těšit na novou podobu dolních sálů. Mnoho akcí máme naplánováno. Tak nějak počítáme s tím, že nám vše vyjde a vše půjde tak jako dříve. Mám pocit, že tak nějak zapomínáme na onu Jakubovskou podmínku. „Deo volente“ – dá-li Pán...

Priznám se, že když jsem sledoval záběry z hořící Austrálie, uvědomil jsem si, jak může být taky naše lidské plánování pošetilé. Vždyť ani nevíme, co bude zítra, natož za pár měsíců. Žijeme v celkem klidné části světa. Mnohá ohrožení se nám zpravidla vyhýbají. A vždyť vlastně – nač malovat čerta na zeď, nač počítat s tím nejhorším, nač vyhlížet katastrofy a životní komplikace? Důvěřujme přece! Důvěřujme Hospodinu, který je mocný, nepřemožitelný a dovede zvládnout i nepřátelské přírodní živly!



Jenže, co když se k jeho tvorstvu člověk chová tak, že sám sobě podřezává haluz, na které sedí? Když už několikátý rok sleduji, jak po podzimu vůbec nepřišla zima, a to ani na chvíli, když slýchám, jak hydrologové dál varují před katastrofálním suchem, které je již dnes prokazatelně způsobeno člověkem, pak se ptám, jestli to není přece jen důvod ke zneklidnění. Je to přece stejný důsledek oteplování, jako hořící pralesy a nevyčísitelné škody. Jen se to neprojeví okamžitě a stejně drasticky. Máme pocit, že to – zatím – tolik neboli.

Můžeme sami sebe přesvědčovat o tom, že jde jen o pravidelný výkyv a že s tím člověk nic nenadělá. Jenže odborníci už jsou zpravidla zajedno v tom, že pravý opak je pravdou...

Jak asi Bůh nahlíží na naši lidskou činnost, která může znamenat naše vlastní zničení? Písmo o ekologii nikde nemluví. Pochopitelně proto, že to v biblických dobách problém nebyl. Snad jen je nutno při-



pomenout Boží imperativ, aby byl člověk řádným hospodářem na zemi a aby o Boží stvoření pečoval. Máme za zemi, na které žijeme, odpovědnost. Máme odpovědnost za to, abychom ji budoucím generacím předali v obyvatelném stavu.

Co ale dělat? Jedinec sám přece zemí nepohne! Aby se něco změnilo, k tomu nestačí někde jen hrstky aktivistů a těch, kdo jsou ochotni slevit ze svého pohodlí i nároků. Ale přece jen jsou křesťané ve světě nezanedbatelnou silou. Je skutečně taky na nás,

abychom se pokoušeli tlačit na mocné našeho světa. Bez hysterie, ale přece naléhavě. A máme přece taky dar modlitby. „Hospodine, ty jsi mocný – voláme s žalmistou.“ Ne, Bůh nemá povinnost nás tahat z bryndy, kterou jsme si způsobili sami. Ale přece je to on jediný, kdo dovede zkrotit i vzduché mořské vlny. Ty, které jsou reálné, i ty, které máme v sobě my sami.

Váš Jan Lukáš, farář



Slovo šéfredaktora

Milí čtenáři Posla,

únorové číslo je plné gratulací jubilantům. Je dokladem toho, že chceme mít jako společenství paměť. Že nežijeme pouze dneškem, že se vztahujeme k minulosti, předkům, jejich dědictví v nás. Že jsme vděční za kořeny, z nichž čerpáme. Že si chceme připomenout víru předchozích generací a promýšlet, jak ji vztáhnout k naší současnosti.

Ta je v tomto čísle zastoupená zejména fotodokumentací, která ukazuje, co se u nás ve sboru dělo počátkem roku. Rekonstruo-



vali jsme spodní prostory a i na tomto místě patří dík všem, kteří nezištně přiložili ruku k dílu a přišli na některou z brigád! Také jsme se zapojili do ekleumenického aliančního týdne modliteb a na kazatelně přivítali z našeho společenství vzešlého bohoslovce. Tradiční „travnácká“ setkání mládeže připomíná silvestrovské kázání Danky Kenningové.

Děkujeme za minulost i současnost!

Jana Vrajová



Narozeniny v únoru

6. 2. Zdeňka Plachá	13. 2. Jan Matějka
6. 2. Bohumila Vyroubalová	21. 2. Anna Dostálová
7. 2. Jana Zahradníková	24. 2. Věra Focherová
8. 2. Lýdia Podgrabinská	24. 2. Vlastimil Sťahel
11. 2. Jaroslava Kosová	26. 2. Zdeňka Juhasová
13. 2. Světlá Brázdová	



2. 2. neděle	09.00	bohoslužby s Večeří Páně	<i>Jan Lukáš</i>
4. 2. úterý	18.00	biblická hodina	
5. 2. středa	13.00	bohoslužby v Diakonii D. Moravice	
	19.00	Sešlost	
6. 2. čtvrtek	09.15	Seniorklub	
7. 2. pátek	18.00	mládež	
9. 2. neděle	09.00	bohoslužby	<i>Jan Lukáš</i>
	13.00	bohoslužby v DD Chválkovice	
	14.30	bohoslužby v DD Hrubá Voda	
10. 2. pondělí	18.00	schůze staršovstva	
11. 2. úterý	18.00	biblická hodina	
13. 2. čtvrtek	18.00	Setkání mužů	
14. 2. pátek	16.00	děti	
	17.00	dorost	
	18.00	mládež	
16. 2. neděle	09.00	bohoslužby	<i>Jana Hojná</i>
	10.00	schůzka hudebníků	
	15.00	karneval NŠ	
18. 2. úterý	17.00	přípravná schůzka k Noci kostelů	
	18.00	biblická hodina	
19. 2. středa	19.00	Sešlost	
20. 2. čtvrtek	13.00	Diakonie D. Moravice	
	13.45	Seniorklub	
21. 2. pátek	16.00	děti	
	17.00	dorost	
	18.00	mládež	
23. 2. neděle	09.00	bohoslužby	<i>Joel Ruml</i>
		beseda s hostem	
25. 2. úterý	18.00	biblická hodina	
26. 2. středa	19.00	Sešlost	
27. 2. čtvrtek	18.00	střední generace	
28. 2. pátek	16.00	děti	
	17.00	dorost	
	18.00	mládež	
1. 3. neděle	9.00	bohoslužby s Večeří Páně	<i>Jan Lukáš</i>



Zpráva z prosincové schůze staršovstva

Po úvodní pobožnosti, vedené sestrou Noemi Batlovou, jsme se ohlíželi za uplynulým (vánočním) obdobím s vděčností za vše prožité. Promýšleli jsme už ale též to, co je před námi a sestavili jsme plán akcí pro rok 2020:

- 16. 2. Karneval pro děti
- 23. 2. Sborový den s Joelem Rumlem
- 3. 3. Koncert KEA – mimořádný
- 7. 3. Setkání Travné – sobota
- 15. 3. Výroční sborové shromáždění
- 4. Hudbou a slovem KEA
- 5. 6. Noc kostelů
- 29.–31. 5. – workshopový víkend v Olomouci – akce pro seniorátní mládež (cca 30 lidí) – kontaktní osoba Jan Dostál
- 14. 6. Seniorátní neděle v Šumperku
- 21. 6. Drahanovice – sborové setkání
- Tábor na Pasekách letos nebude.
- 3.–5. 7. Setkání křesťanů ve Štýrském Hradci, je třeba se přihlašovat.
- 2.–9. 8. Sborová rekreace na Ptnském Dvorku
- 30. 8. Sborový výlet do Štramberku – neděle, bohoslužby ve Štramberku
- 6. 9. – bohoslužby v Rozáriu, bude hrát Consonare
- říjen – listopad Pásmo k jubilejnímu roku J. A. Komenského – Consonare a Stan-da Jílek + Eva Čejková – termín se ještě upřesní
- Polovina listopadu – konvent v Olomouci
Plánujeme též pozvat hosty: M. C. Putnu, Benjamina Rolla, Václava Vacka, Daniela Ženatého.

K rozpočtu na rok 2020:

- Na granty jsme dostali 180 tisíc Kč na ozvučení a 270 tisíc na revitalizaci dolních prostor.

- Do rozpočtu na rok 2020 je nutné počítat s dalšími 100 tisíci na dodělávky dolních sálů.
- Staršovstvo vyhláší mimořádnou listinnou sbírku na úpravu spodních prostor a rekonstrukci elektřiny po 100 letech. Sbírkou bude použita k proplacení úprav, které nebudou pokryty z poskytnutých grantů. Sbírkou bude probíhat od února do Velikonoc.

Návrhy na opravy a investice:

- Renovace stolu Páně – musí se celý zbourat – znovu natřít.
- Střecha – údržba – chceme vědět, v jakém stavu je střecha
- Nátěr ochozu – zábradlí je v havarijním stavu – oprava zábradlí.
- Kalichy – 10 tisíc. (máme havarijní jeden kalich – bylo by možné podle jednoho kalichu udělat stejný druhý – cena se zjišťuje, co by bylo levnější).
- Nákup ledničky.

Staršovstvo odsouhlasilo termíny studijního volna br. faráře (budou v dostatečném předstihu sboru sděleny) a zpracovávalo první ohlasy na nové ozvučení. Rovněž byl odsouhlasen příspěvek ve výši 1000 Kč na tvorbu webu Evangnet, který náš sbor také využívá pro své webové stránky.

Informace o hospodaření sboru jsou k dispozici u bratra pokladníka.

Schůzi jsme ukončili modlitbou a zpěvem písně *Moc předivná*.

*Dle zápisu Aděly Gabrielové
pro Posla zpracovala Jana Vrajová*



Porada o nápravě

Toto ústřední heslo letošního Aliančního týdne modliteb, konaného ve dnech 6.–10. 1. 2020, tematicky odkazovalo k dílu J. A. Komenského s názvem „**Obecná porada o nápravě věcí lidských**“. Ve vztahu ke spisu Komenského byla z jeho díla vybrána témata jednotlivých večerů: „Jazyk, řeč a média“, „Podnikavost a byznys“, „Víra, spiritualita a náboženství“, „Vzdělání“, „Kultura, krása, umění“. Tradiční ekumenický rozměr modlitebních setkání byl opět dán shromážděními ve sborech Církve československé husitské, Bratrské jednoty baptistů, Církve římskokatolické, Církve bratrské a Českobratrské církve evangelické. V promluvách se v nich střídali kazatelé těchto



církví a kazatel Církve adventistů sedmého dne.

Ve srovnání s minulými ročníky zaujala početnější a různorodější účast. Modlitební podněty, uváděné po biblickém úvodu v návaznosti na téma každého večera, vedly přítomné spíše k tichým přimluvám než hlasitým modlitbám. To ale nijak neoslabilo sjednocující modlitební společenství věřících, volajících ke svému společnému Pánu.

Radost ze setkání se členy jiných církví jsme mohli sdílet i v rozhovorech po skončení programu. Zvláště srdečně bylo setkání u bohatě prostřeného stolu ve sboru Církve československé husitské v Hodolanech.

Ke společným modlitbám se olomoučtí křesťané sešli ještě 20.–24. 1. v rámci „Týdne modliteb za jednotu křesťanů“. Kéž tato setkání předznamenávají rok 2020 touhou po jednotě v Kristu, úsilím o svědectví církví v praktických otázkách dnešního života, i snahou o ekumenická setkávání nejen na začátku kalendářního roku.

-jh-





Úpravy spodních sálů

Práce na úpravě našich sborových sálů pokračují, předpokládáme, že do konce února by mohly být hotové.



Byla provedena nová elektroinstalace, ta je dokončena k 28. 1. 2020. Zednické a malířské práce byly ukončeny a ještě budou malé dodělávky v malém sále a na schodišti do farního bytu.

Stolařské práce v mezisálí jsou hotové, zbývá dokončit zútulnění malého sálu – předpokládáme do konce března.

Děkujeme srdečně všem sestřám a bratřím, kteří se pracovně podíleli a přišli i uklízet. Ještě nás čeká umývání oken, ale s tím počkáme, až bude tepleji.



*V neděli 26. 1. 2020 kázal v našem sboru bohoslovec
Aleš Zapletal.*



V prosinci se dožil 90 let velký přítel našeho sboru, naší země,
Dr. Friedhelm Borggrefe.
a o několik dní později i jeho milá žena
Charlotte Borggrefe

Oběma přejeme zdraví, sílu a hojnost Božího požehnání.



Dr. Friedhelm Borggrefe se ženou Charlottou na procházce v Ludwigshafenu



Po ÚVODU ke knížce Dr. Friedhelma Borggrefeho

BOŽÍ MĚSTO

uveřejněném v minulém čísle Posla (2019-12) si dovoluji předložit slíbenou část první kapitoly nazvanou

Kdo je Ludwigshafenaňan?**Proč jsem vybrala tuto část?**

Naši současnou společenskou a politickou situaci charakterizuje mj. zvláštní paradox. Máme zde sice asi 600 000 cizinců, kteří tu dělají práci, na kterou nám chybí pracovní síly. Nemáme zde však uprchlíky, lidi, kteří prchají z míst konfliktů, kterým jde třeba i o holý život. Přesto z nich máme strach. Nechceme se podílet na jejich přijetí. Bojíme se až tak, že nepřijmeme ani skupinu dětí bez rodičů, kteří utíkají před hrůzami války. Naším představitelům se náš strach hodí. Kdo se bojí, poslouchá.

Proto jsem se rozhodla, že přeložím (jde o částečnou adaptaci) tu část I. kapitoly, která se týká zcela opačné situace, tj. etnického složení obyvatel v Ludwigshafenu, který se s rozvojem průmyslu i díky přejné otevřenosti trpícím stal skutečným přistěhovaleckým městem.

Město se plnilo lidmi odjinud, přistěhovanci či sezónními pracovníky, v několika vlnách. **Okolo r. 1900**, ve fázi zakládání města, sem přicházeli lidé z okolních německých států Wüttemberg, Hessen, Baden. Tehdy bylo celkové procento cizinců 1 %.

Po 100 letech tomu bylo zcela jinak. Poválečné obyvatelstvo sestávalo z domácích, německých přistěhovalců z východu, např. z východního Pruska a Slezska, do stavby berlínské zdi v r. 1961 to byli i uprchlíci z NDR. – Všechny tyto skupiny mluvily německy a měly slušné vzdělání. Ovšem falcé obyvatelstvo se k nim chovalo na základě historických zkušeností rezervovaně. Rozvíjí

se školství, kvete stavební ruch, je budován průmysl.

Přistěhovalectví se mění **od počátku 60. let**, kdy přicházejí do rozvíjejícího se průmyslového města CIZINCI. Dnes zde žije 150 národností. V tuto dobu má zhruba 26 % obyvatel přistěhovaleckou historii. Přidáme-li k nim obyvatele s dvojím občanstvím (tj. pas ze země původu i pas z BRD), tvoří imigranti **50 % cizinců**.

Richard Sennet, zabývající se sociologií města, rozlišuje město jako uzavřený nebo otevřený systém. Uzavřený systém se chová k menšinám, nejen etnickým, nepřátelsky, otevřené město přátelsky.

Toto rozlišení je však podle dr. Borggrefeho černo-bílé, a vede tedy k snadnému rozlišení DOBRA a ZLA. To znamená i k černo-bílým odsudkům. Tak to ovšem ve skutečnosti nevypadá. Přijetí a socializace v pracovním procesu je celkem snadná. Horší je to ale v otázkách bydlení a trávení volného času. Zde jsou mezi různými etniky rozdíly.

V první vlně výstavby poválečné Evropy přicházeli **Italové** jako sezónní dělníci. Bydleli v provizorních nouzových ubytovnách. Protože německé obyvatelstvo znalo Goetha a jeho lásku k Itálii nebo italskou hudbu, jejich vztah k Italům byl velmi pozitivní.

Ve druhé vlně přišli **Řekové**. Přicházeli ve skupinách např. z Kréty, a také se rádi drželi pohromadě. Jejich příchod byl oběma státy zajištěn a smluvně podporován. Srdcem jsou stále ve své vlasti a často odjíždějí na týdny domů. Jinak se velmi dobře uplatnili ve zdravotnictví, ve službách, v chemickém



průmyslu i jako podnikatelé ve vynikající gastronomii – v Ludwigshafenu mají Řekové svůj pravoslavný sbor pod katolickou církví a ve spojení s evangelickou Diakonií.

Kapitola „**CIZINEC, BRATR, BLIŽNÍ**“ otevřela **nové integrační problémy** s přílivem **Turků, muslimů**.

Do Ludwigshafenu nepřišli o mnoho později než Italové a Řekové. Byli povoláni z ekonomických důvodů, aby udrželi nízké platy za nájemní práci. V 60. letech to byli především muži od černomořského pobřeží, napřed severního, později jižního. Ti se museli spokojit s velmi skromným ubytováním, měli problémy s komunikací, jazykovou i kulturní. Organizovali se zprvu ve velkých rodinách nebo skupinách a zvolili si jako ubytování starou zástavbu, kterou byli schopni zaplatit. Městská správa jim zpřístupnila i malé sociální byty ve vnitřním městě jako nový domov. Turci měli silný cit pro svou komunitu, která jim usnadňovala život v cizím prostředí.

Jejich rodina a jejich náboženství bylo to jediné, co jim zbylo jako domov. Ze zástavby starého města vytlačili brzy Italy a Řeky. Intenzivně pěstovali rodinný i náboženský život, který se však vyvinul jiným způsobem, než jak tomu bylo v křesťanské diaspoře v jiných částech města. Islám, a to musím sám přiznat, má nejrůznější podoby. Ve dvorech vznikaly mešity, neboť i tato imigrantská populace pevně dodržovala hodiny svých modliteb a náboženské rity. To posilovalo jejich identitu. Vnitřní konflikty mezi Turky se minimalizovaly díky integraci v pracovním procesu. Kurdové žili jako menšina v men-

šině. Pracovali pilně a provozovali čilý obchod.

Po roce 1989 s pádem berlínské zdi došlo k dalšímu rozvoji imigrace. Evropské hranice se otevřely – přicházeli další – **Poláci, Rumuni, Bulhaři, Srbové, Černohorci, Kosované**, rovněž i z krizových oblastí v **Afgánistánu, Sýrii i Iráku**.

Dr. Borggrefer se ptá a uzavírá:

„Jak se mám stavět k takovému množství cizosti? Tak se často ptám sám sebe. Integrace a řešení azylové politiky – to je věc politiky. Mé osobní dialektické řešení by se mohlo opírat o radu židovské tradice. Tato tradice vidí cizince jako bližního, jehož cizost pokládá za stejně nepoznatelnou jako cizost Boží.“

Francouzský vědec a filozof E. Lévinas (1906–1995) ve Spieglu píše: „Ten druhý je zde přede mnou, a proto je důležitější než já. Vidím, jak se na mne dívá, a on vidí, jak já se dívám na něj. V jeho obličejích se zračí nekonečná cizost, z které na mne hledí celé lidstvo.“ Podle Richarda Senneta je **BLIŽNÍ – TEN DRUHÝ**, ke kterému se obracíme, aniž bychom mu mohli zcela porozumět. Takto to definuje Sennet, když mluví o cizinci: **BLIŽNÍ NENÍ BRATR** v křesťanském slova smyslu. „U Levinase jde o úctu a údiv místo důvěrně lidského citu. Pro Levinase je **BLIŽNÍ CIZINEC**“. „Vnímání **DRUHÝCH** a **JINÝCH** lidí, setkávání se a jednání s nimi – všechno to tvoří civilizační etiku. Jestliže jsme k cizincům lhostejní, protože jsou nám nepochopitelní, pak to morálnímu charakteru města škodí.“

Volně přeložila Iva Marková

Dva opuštěné hroby v Moravském Berouně

Bratra faráře Borggrefeho, velkého příznivce olomouckého sboru, si pamatujeme jako vždy veselého a dobře naladěného člověka. V posledních letech se nás stále vyptával na místo, které nazýval Bärn. Zjistili jsme, že se může jednat o Moravský Beroun a tak sestra farářka



Rumlová spolu s Amosem Děkaníkem připravili pro br. Borggrefoho při jeho poslední návštěvě Olomouce výlet do tohoto města. Tam jsme na místě vyslechli smutné svědectví, které nám nedávno písemně připomněl:

Když dnes píšu tyto řádky a dívám se do naší zahrady, kde uprostřed zimy kvetou sněženky a narcisy už vyčnívají z cibulek, tak si připomínám leden roku 1945. V té době, před 75 lety, jsme nebyli osvobozeni tak snadno, jak se říká dnes, ale strašně jsme utíkali po zimních silnicích ve 20° mrazu a sněhu. Náš dětský svět se zhroutil a my jsme vyrostli velmi rychle, což bylo dobré.

21. března 1945 brzy na jaře jsme dorazili do Moravského Berouna. Ráno po dramatické noci a šťastném shledání jsme zůstali na místě po dobu čtyř týdnů. A na tomto místě jsme také nechali dva hroby. My – uprchlíci ze Slezska – jsme zůstali doslova na ulici. Nemohli jsme jít vpřed nebo vzad. Já jsem byl na konci se silami. Jeden náš kůň byl nemocný, cítil jsem to. Byl to dobrý Hektor, jeden ze dvou hrdých koní, kteří nám sloužili na těžké cestě. Byl chromý a už jen těžce dýchal. Naštěstí tu noc uprostřed mlhy k nám přišel otec a mohl matku obejmout. Teď byli oba spolu a trochu štěstí jsem pociťoval i já.

Vřele jsme byli přivítáni v rozsáhlé středověké budově katolické fary, sousedící s nádherným barokním kostelem. Každodenní život čtyřicátých let stále probíhal bez velkých změn: telefon stále ještě fungoval, fotograf nám mohl pořídít pasové fotografie. A také obchodník nám mohl prodat potřebné lano. Starosta města, který byl zodpovědný za ubytování uprchlíků, nám na noc přidělil sál evangelické církve, avšak v době konání bohoslužeb jsme sál museli vždy opustit

Tady smutné svědectví br. faráře Borggrefoho končí. Jeho zážitek byl tak silný, že se s ním po celý život nedokázal svěřit ani svým dětem. Se svojí manželkou Charlottou o této strastiplné cestě hovořil, jak nám sama při návštěvě Moravského Berouna potvrdila, jen vzácně.

Co k tomu dodat. Dlouho žijeme v době, kdy si mnohdy ani neuvědomujeme, že věci mohou být také jinak. S vděčností tak přijímejme každý nový den, který můžeme prožívat v klidu a nezasloužené svobodě.

Eva Bartušková

a upravit do původního stavu. Koně byli pohodlně umístěni na malém statku. Hospodář byl ve válce, a tak selka byla ráda, že má pomocníky. Její koně rekvíroval Wehrmacht do války. Byl jsem poslán na pole „V březnu musí přece sedlák začít zatěžovat koně. Ne třeba orat, stačí jen zapřahat, a také zasévat, pak budeme mít na podzim chléb. Rusové určitě přijdou. Pak už nezbude nic a nebude kde kupovat a možná budeme muset něco i zabít,“ řekla selka.

Ale jako rozséváč jsem se cítil mizerně, bez síly. Kůň posel po několika dnech, Hector ležel ráno ve stáji – mrtvý. Byla to opravdu katastrofa. Nikdo nepomohl. „Byli jsme sami s koněm bez duše.“ Takže jsme s mými bratry svázali chudé Hectorovy přední končetiny spolu s několika řetězy a pomocí Maxe, našeho druhého koně, ho táhli k „hrobníkovi“, aniž bychom ho „zakrývali“. Otevřený hrob pro věrného koně.

Nejenže jsem se cítil mizerně. Otec znovu zmizel. Nevím, proč se tak stalo. Práce, válka a rodina. Naše matka byla v pozhnaném stavu, při porodu zůstala sama se svými dětmi. Nedopadlo to dobře – potratila. Jedenáctiletá Marlis viděla víc než já. Dobře si pamatují jen krvavý uzlíček. Matka mě objala a řekla: „Vezmi to na hřbitov. To je tvůj bratr.“ To byl můj první pohřeb budoucího faráře. Tehdy jsem se jako farář necítil. V těchto dnech jsme si nesměli dovolit projevovat city. To přišlo později ve snech temných nocí.



Hospodin je síla má i moje píseň, stal se mou spásou

Toto vyznání žalmisty se klene nad životem členky olomouckého sboru, sestry Olgy Staňkové, manželky zesnulého faráře a seniora ČCE Jaroslava Staňka. Její letošní lednové životní jubileum (nar. 22. 1. 1930), vede k ohlednutí vděčnosti za podivuhodnou životní cestou.

Rodačka z Bratislavy přichází jako osmiletá se svou rodinou do Čech. Po Plzni se stává jejich novým domovem Praha. Zde se Olga i se svou sestrou Evou aktivně začleňuje do sboru v Praze-Střešovicích. Po maturitě na gymnáziu studuje na Pedagogické fakultě UK a zároveň skládá katechetickou zkoušku u Synodní rady. Na přednáškách evangelické teologické fakulty se seznamuje s bohoslovcem Jaroslavem Staňkem, svým budoucím manželem, kterého po svatbě následuje v r. 1952 do jeho působíště ve sboru v Huslenkách.

Mladá dvojice zde byla postavena nejen před různorodou službu početnému sborovému společenství, ale i před organizačně, materiálově i finančně náročný úkol přestavby fary. A přibývá nová starost: povolání manžela do vojenské služby daleko od domova jako důsledek jeho odmítnutí agitace lidí pro vstup do JZD. Na 22letou paní farářovou doléhá nejen tíha samoty, ale i starost o osiřelý sbor, kterému se rozhodla sloužit ze všech sil. Ne, nebyla to jen její síla, s níž se v době manželovy nepřítomnosti jako sborová sestra starala o chod sboru i organizační práci při opravě fary, vyučovala náboženství na 6 školách v Huslenkách a okolí, vedla neděl-

ní školu, biblické hodiny, sborovou administrativu, konala pastorační návštěvy. „Hospodin je síla má i moje píseň...“ Zpěv a hudba povzbuzovaly a potěšovaly a zároveň patřily k dalším obdarováním, kterými sestra Olga sloužila od svého mládí, především jako varhanice. Svému muži byla vydatnou oporou a pomocí po celých 27 let služby v Huslenkách i následně ve vsetínském Dolním sboru, kde k jeho úkolům přibyla i služba seniorská.

V 60. letech začali s manželem navštěvovat večerní kurzy němčiny ve Zlíně a získané jazykové znalosti pak uplatňovali v četných kontaktech s východoněmeckými, a v době Pražského jara i západoněmeckými křesťany a farářskými kolegy. Znalost němčiny i pedagogické vzdělání umožnilo sestře Staňkové vyučovat tento jazyk nejprve na 2. stupni ZŠ, později v tzv. Jazykové laboratoři Zbrojovky Vsetín, kde pracovala až do odchodu do důchodu. I potom ale vyučovala soukromě zájemce a zároveň se plně věnovala vedení kanceláře seniorátního výboru Východomoravského seniorátu. Během působení na Vsetíně byla její radostí práce v živém kruhu sester z Křesťanské služby i výuka dětí v nedělní škole.

Po narození dcer Reginy a dvojčat Ester a Noemi musela sestra Olga dělit svůj čas mezi rodinu a sborové povinnosti, které bylo třeba někdy upřednostňovat. Všechny dcery ale vzpomínají s vděčností na láskyplný domov, který často splýval s domovem sborovým



Sestra Olga Staňková s farářem Borggreffem



a přáteli v něm. Zároveň byl základem, ze kterého vyrůstal a formoval se jejich vlastní vztah k víře i církvi, v níž zůstaly i s rodinami svých dětí pevně zakotveny.

Velkou životní zkouškou prošla sestra Staňková v červnu r. 1998, kdy při návratu z nedělních bohoslužeb měl její manžel tragickou autonehodu při střetu s vlakem na železničním přejezdu v Huslenkách. Rodina, čekající na jeho návrat u připraveného oběda na počest jeho 73. narozenin, byla náhle postavena před neúprosnou prognózu lékařů a po několika dnech naděje před skutečností nejsmutnější. „Hospodin je síla má i moje píseň ...“ I tehdy, ba právě tehdy.

Po 6 letech osamělého pobytu ve vsetínském bytě a na Huslenkách přijímá nakonec sestra Olga nabídku svých dcer Ester a Noemi k přestěhování do Olomouce. I zde se zapojuje do sborového života, zejména do Klubu seniorů. Po úrazu v r. 2009 se ale její zdravotní stav zhoršil natolik, že vyžadoval celodenní péči. Následující rok proto přináší přestěhování do charitního Domova pokojného stáří v Bohuslavicích, kde první léta pobytu ještě doprovází hrou na varhany pravidelné mše v místní kapli a organizuje vánoční ekumenické bohoslužby s vysluhováním Večeře Páně. Obě změny bydliště, ve stáří často tak obtížně akceptovatelné, stejně jako postupné změny zdravotního stavu, přijala sestra Olga s obdivuhodnou přizpůsobivostí, vyrovnaností i trpělivostí. I když několik posledních let zůstává upoutána na lůžko, jasný pohled jejích očí svědčí o bystrosti mysli a svěžesti ducha, projevující se zájmem nejen o její početnou, stále se rozrůstající rodinu (7 vnoučat, zatím 10 pravnoučat), ale i o dění ve sboru a v církvi, zprostředkované časopisy, literaturou i návště-

vami jejích blízkých i přátel ze sboru. Její vždy krásně upravené vlasy a pečlivě vybraný oděv zase svědčí o tom, že ani ve stáří a upoutanosti na lůžko nerezignovala na svůj vzhled, o který celý život pečlivě dbala.

Nejkrásnějším letošním vánočním dárkem pro ni byla vánoční bohoslužba, kterou vedla její dcera Noemi, ordinovaná výpomocná kázatelka, a které se zúčastnili kromě její početné rodiny i přátelé z olomouckého sboru a její katolické spolubydlící. Varhanní doprovod zajišťovala její vnučka Eva, sborová kantorka, a na závěr zazpívala 4 nejstarší pravnoučata. Se sestrou Olgou jsme si i my ostatní vděčně uvědomili sílu svědeckví víry, předávané a přijímané z generace na generaci. Svědeckví, které dodnes září z Olinčina života – i v bezmoci lůžka.

Sestře Olze Staňkové přejeme k jejím devadesátinám, aby i další léta života, která jí budou dopřána, mohla prožívat v klidu a bezpečí svého nynějšího domova, v radosti ze svých nejbližších, i pod ochranou a v blízkosti Toho, který byl a zůstává její silou, písní i spásou.

Jana Hojná

(Psáno pro časopis Český bratr)



Sestra Olga Staňková v Bohuslavicích (Vánoce 2019)



Ještě jedna lednová jubilantka

Sestra Miloslava Kunzfeldová své 90leté jubileum oslavila 7. 1. 2020. Když jsme ji s Růženkou Vrajovou navštívily, neubránily jsme se vzpomínkám na naše první návštěvy před mnoha lety u její maminky, tehdy jedné z nejstarších členek sboru. Zprvu jsme se ze strany rodiny setkávaly s lehce odmítavým nezájmem. Postupem času se ale otvíraly nejen dveře jejich domova, ale i srdce vracějící se ke křesťanské tradici z dětství, zasuté totalitní dobou a učitelskou profesí, ve které bylo „náboženské tmářství“ zvlášť ostře sledováno.

Nebyla to tradice, ale četbou Bible a Božím oslovením nově probuzená osobní víra, která později přivedla sestru Milušku i její dceru

Jitku do společenství olomouckého sboru, jehož života se aktivně účastnily. Postupná zdravotní omezení však pro ni znamenala vzdát se s přibývajícím věkem nejen dvou oblíbených celoživotních aktivit: pravidelného cvičení v Sokole a náročných turistických výletů s Jitkou, ale i návštěvy sborových shromáždění. Svoji současnou izolaci v tichu domova však prožívá sestra Miluška trpělivě, obklopena Jitčinou obětavou péčí, kterou s láskou koná navzdory vlastním zdravotním problémům.

Na mnoho současných prožitků a informací už paměť sestry Milušky nestačí. Ale píseň „Důvěřuj se v Pána“ s námi přezpívala bez zaváhání z paměti.



Dobová fotografie nedělní školy s bratrem farářem Timoteem Pokorným (druhý olomoucký farář) pravděpodobně z roku 1938, případně 1939 (odhadnuto podle jubilantčina věku) z archivu Kunzfeldových. Vedle bratra faráře sedí jeho dvě dcery, sestra M. Kunzfeldová je ve druhé řadě pátá zprava, pod ní (rovněž pátá) je její mladší sestra Jarka.



Milé jubilantce přejeme, aby spolu se svou milou Jitkou mohly denně prožívat ujištění, o kterém jsme zpívaly: „Zvečera i zrána, On ti pomáhá. On v každé době, On v každý čas, pomoci chce tobě, slyší tvůj hlas.“

Jana Hojná



Vzpomínka na 90tiny Mil. Kunzfeldové 7. 1. 2020

„Věřím, pomoz mé nedověře.“

Tento verš (Marek 9,24) byl tématem kázání půlnočních silvestrovských bohoslužeb na Travné.

Tady na Travné asi není tak těžké věřit, i tu víru nějak prakticky žít: komunikovat s Bohem, přemýšlet nad Jeho Slovem. Vlastně je to také cíl těchto setkání, povzbuzovat se ve víře. Ale jak to máme ve všední dny? Je pro nás snadné žít den s Bohem, nebo si spíš žijeme sami a na Něho si možná občas vzpomene? A co pak, když přijdou nějaké těžkosti a situace, kdy potřebujeme věřit, důvěřovat Pánu Bohu, že On to vede, že zamýšlí s tím vším něco dobrého? Někteří asi osobně víte o čem mluvím.

A v takové situaci byl i ten otec posedlého syna z našeho příběhu. Jeho syn trpěl od dětství útlakem zlého ducha, který záměrně ničil jeho život. A teď měl ten táta naději, že by jeho syn mohl být osvobozen, uzdraven. Ježíš je zrovna pryč, takže poprosí učedníky. Jenže těm se to nepovedlo. Nezvůli tomu posedlému chlapci pomoci. A do toho přichází Ježíš z hory Proměnění, snad mu ještě od Boží Slávy září tvář. Ježíš vidí nějakou hádku a ptá se: „O co jde?“ A ten táta hned vysvětluje: „Mám syna, který je v zajetí zla a poprosil jsem Tvé učedníky, aby zlého du-

cha vyhnali, ale nepovedlo se jim to.“ A Ježíš se rozčílil: „Pokolení nevěřící, jak dlouho ještě budu s vámi? Jak dlouho vás mám ještě snášet?“ Nevím, jak vás, ale mě tahle Ježíšova reakce zaskočila. Proč tak zhurta? Proč Ježíši vadí ta malá víra, nevíra? Snad proto, že je to vlastně nedocenení toho, kým On skutečně je? Božím Synem. Nedocenení toho, kým je Bůh skutečně? Vládcem nad celým vesmírem i nad zlem? Nebo si také uvědomuje, že právě proto, že neuvěřili, že je ten zaslíbený Mesiáš, tak ho ukřižují? Kvůli jejich nevíře bude muset zemřít...

Dá si zavolat posedlého chlapce. Je paradoxní, že jediný, kdo ví naprosto jistě, že Ježíš je Boží Syn, tak nejsou ani učedníci, ani nikdo z davu, ale ten zlý duch. Hned se začne projevovat.

Ještě než Ježíš chlapce uzdraví, tak řeší s tím tátou otázku jeho víry. Táta Ježíše prosí: „Můžeš-li, slituj se nad námi a pomoz nám. Celý život můj syn trpí. Smiluj se.“ A Ježíš znovu to pochybování pohorší, ale nevysvětluje, kdo je. Ježíš řekne tomu tátovi: Všechno je možné tomu, kdo věří.“ A tak ten táta seberu všechnu víru, co má, a se slzami v očích vyzná: „Věřím.“ Jenže si hned uvědomí i své pochybnosti. „Pomoz mé nedověře.“ A Ježíš



v tu chvíli takové vyznání víry i s těmi pochybnostmi stačí. Prikáže zlému duchu, aby odešel. Ten ale ještě než odejde, tak ukáže, o co mu skutečně jde: zničit život. Pak musí Ježíše poslechnout a odejít. Chlapec leží na zemi, jako by byl mrtvý. Ježíš ho vezme za ruku a on vstane. O pár veršů dál říká Ježíš učedníkům, že Mesiáš bude trpět, bude zabit od lidí a zemře. Bude vypadat jako vítězství zla, ale nebude to konec. Bůh Otec vezme Ježíše za ruku a vyvede ho z hrobu. Podobný obraz se právě odehrál před zraky učedníků.

Co je vlastně Biblická víra? Pevné přesvědčení, že Bůh je, kdo říká že je, že má moc i nad zlem. Víra v Bibli není tak o tom věřit v Boží existenci, o tom snad tehdy nikdo nepochyboval. Víra je skálopevné přesvědčení, že ten v Koho věřím, je věrný, pevný, stálý, dobrý, pravdivý. Víra se vždy upíná k nějakému objektu. Zárukou biblické víry je Bůh, ke kterému se naše víra vztahuje, ne my sami. Víra je mostem mezi naší pozemskou zkušeností a duchovní, neviditelnou skutečností. Víra je zároveň i důvěra, spoléhání se na Boha a Jeho dobrotu, moudrost, lásku. Víra se vždy projevuje hledáním Boží vůle a poslušností Božích pravidel. Podobně, jako je to u dětí, které poslouchají své rodiče, protože důvěřují, že to s nimi myslí dobře. A nevíra je opak, je to pochybování, neposlušnost, nedůvěra. Pánu Bohu se líbí, když v Něho věříme, když mu důvěřujeme. Jen si vezměte, kolik příkladů lidí víry v Bibli máme. Víra je potřeba všude tam, kde jde o něco přirozeně nemožného, kde je potřeba Božího zásahu. Třeba mít děti ve stáří, jako Abraham a Sára, Alžběta a Zachariáš nebo postavit Archu na kopci...

V Novém Zákoně je otázka víry spojená právě s osobou Ježíše Krista. Za koho poklá-

dám Ježíše Krista? Myslím si, že je to vyjímecný člověk, nebo věřím, že je to Boží Syn a můj Spasitel a Pán? Nevíra je odmítnutí Ježíše.

Když ten táta řekne: „Věřím, pomoz mé nedověře“, Ježíši to v tu chvíli stačí. I s tím biblická víra počítá. My lidé nemáme na to věřit dokonale, beze zbytku. Potřebujeme, aby nám Pán Bůh pomáhal věřit. Zároveň se víra toho táty, která už byla poznamenána neúspěšným pokusem, v setkání s Ježíšem rodí nově. Zároveň v pravdivosti před Bohem si uvědomujeme, že ano, chceme věřit, ale zároveň nemáme takovou víru, jaké je Pán Bůh hoden.

Ježíš musel i kvůli té naší nevíře zemřít. Ale Bůh Ho ve své věrnosti vzkřísil z mrtvých. A každý z nás potřebuje víru, aby tomu uvěřil: že za mne osobně Ježíš zemřel, že jsou mi odpuštěny hříchy, mezi nimi i to moje pochybování a malá víra. Že i ta moje víra může dostat druhou šanci díky vítězství Ježíše nad zlem, nad smrtí.

Možná taky prožíváte zápasy ve své víře, důvěře v Boha. Třeba jste už taky zažili nějaký neúspěšný pokus o zázrak, nevyslyšené modlitby. Jak máte teď Bohu znovu důvěřovat, že to s vámi myslí dobře, když dovolil, aby se děly takové věci? Jak můžeme Bohu důvěřovat, když jsme třeba zažili v životě několik těžkých ztrát? Věřit, že On je jenom dobrý. Zároveň víme, že Pán Bůh tomu otci odpověděl i přes jeho malou víru. Boží Syn sám prošel utrpením a bolestí před námi, nebeský Otec Ho ale vzal za ruku a On vstal z mrtvých. Smrt již nemá práva, vítěz On a Král. A díky Jeho oběti a utrpení přijdeme jednou k Němu domů, kde už nebude ani bolest, ani pláč. Ani tam už nebudeme potřebovat víru. Ale do té doby nezbývá než věřit, Pane, pomoz naší nedověře. Amen.

Daniela Kenningová (zkráceno)

**prof. Petr Pokorný (1933–2020)**

V sobotu 18. ledna zemřel po krátké nemoci bratr Petr Pokorný, dlouholetý profesor Nového zákona Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

světových univerzit a byl nositelem mnoha mezinárodních ocenění a oborových medailí, včetně státního vyznamenání ČR Za zásluhy.

Generace studentů si jej pamatují jako výjimečně inspirativní osobnost s přívětivým a laskavým duchem. Když v dubnu 2018 přednášel na ETF UK u příležitosti svých 85. narozenin, hovořil o teologických i dobových základech křesťanství a křesťanské kultury i o aktuálních tématech v realitě současného Česka. „Odměnou a naplněním každého akademika je, když má žáky a následovníky, kteří chápou jeho dílo a rozumí tomu, co svou prací chce říci,“ přerušil tehdy přední český teolog se skromným úsměvem závěrečný potlesk ve zcela zaplněné posluchárně.

Rozloučení s Petrem Pokorným se koná ve sboru ČCE v Praze na Vinohradech v sobotu 25. ledna 2020 od 14 hodin.

e-cirkev.cz

Profesor Petr Pokorný se celoživotně zabýval studiem Nového zákona, mimo jiné např. biblickými epištolami, vzniklými v okruhu žáků a následovníků apoštola Pavla. V letech 1966 až 1968 působil jako farář ve sboru Českobratrské církve evangelické v Praze 10-Vršovicích. Poté se vydal na akademickou dráhu, kterou spojil s dnešní Evangelickou teologickou fakultou Univerzity Karlovy (ETF UK). Napsal množství publikací a komentářů, mimo jiné je spoluautorem obsáhlého Úvodu do Nového zákona. Přednášel na řadě



PROMĚNY ČASU

Motto: Žalm 8

*Díky Bohu za jarní
lehounký vánek
díky také za první
květy u studánek*

*On svým dechem probouzí
život v přírodě
tím pomáhá člověku
nést ho v pohodě*

*Díky Bohu za teplé
paprsky léta*

*kdyžpak všechno ve světě
radostně vzkvétá*

*Díky Bohu za dumavé
mlhy na blatech*

*za vzpomínky ukryté
v malých poupatech*

*Jejich vůně provází
a vážne na skráních*

*když se člověk prochází
travou na stráních*

*Díky Bohu za zimní
hru vloček rojivých
které se pak spojují
v čistý, bílý sníh*

*Po něm se pak překrásně
tíše prochází*

*v něm se také pro básně
slova nachází*

Pavel Janošik st.

**Farní sbor Českobratrské církve evangelické v Olomouci**

Vás zve na

SBOROVÝ DEN

v neděli 23. února 2020 od 9 hodin.



Hostem bude farář

Mgr. Joel Ruml,

který bude kázat a po bohoslužbách se s námi podělí o zkušenosti se službou v malých sborech.

Obzvláště srdečně zveme jeho konfirmandy z let 1999–2003.

Na závěr dopoledne připravujeme společný oběd, na který je možné se přihlásit u sestry Noemi Batlové.

NOC KOSTELŮ**se bude konat 5. června 2020**

Po roční přestávce se olomoucký sbor připojí k Noci kostelů, pokud najdeme dost ochotných sester a bratří, kteří by mohli přispět do programu. Přijímáme

Vaše nápady, podněty k programu!

Přípravná schůzka pořadatelů se bude konat

v úterý 18. února 2020 v 17 hodin

v dolním sále našeho kostela.

Letní akce pro děti

Chtěli bychom upozornit rodiče, že tradiční tábor pro děti mladšího školního věku na Pasekách se letos neuskuteční. Vzhledem k tomu, že jsme vždy vnímali přínos této akce pro vytváření přátelství dětí našeho sboru, vybízíme další nadšence k zorganizování jakékoli jiné akce pro naše nejmladší.

Je ale možnost přihlásit děti na celocírkevní tábory v Bělči nad Orlicí – 3 termíny v letošním roce.

Sbory MSS i VMS pořádají tábory pro děti a nabízejí sousedním sborům účast – sbory Ostrava, Opava, Odry, Hošťalková, Střítež.

Využívejme také nabídku rodinných pobytů v Bělči a Chotěboři, kde jsou programy pro děti – hudební, sportovní aj. Aktuální informace o celocírkevních akcích můžete sledovat na sborových nástěnkách.

Marek Vraj a Noemi Batlová



První koncert

DEUS EX MACHINA

18.00 29. 2. 2020

tř. Svornosti 111/2a v Olomouci



...these words are the key to see what's behind...

Hrají vlastní písně s anglickými texty v různém stylu (od klasické hudby přes jazz, pop, rock až po rap), které vynikají zajímavými vokály a tvořivostí.
Nástroje: klávesy, kytara, bicí, basová kytara, housle, ukulele.

Členové kapely Deus Ex Machina:

Hanča Kenningová, Aniča Kozelková, Elis Opletalová, Ondra Mečkovský



Setkání křesťanů proběhne ve Štýrském Hradci

Zveme vás na setkání křesťanů ve Štýrském Hradci. Koná se od 3. do 5. července 2020 a přihlašování již bylo spuštěno.

Velký sjezd několika tisíc účastníků z Německa, Polska, Česka, Slovenska, Maďarska, Rakouska a případně dalších zemí proběhne od 3. do 5. července 2020 v rakouském Štýrském Hradci. Přihlašte se prostřednictvím webové stránky face2face2020.at.

Zvány jsou všechny generace, speciální program připravuje mládež a programová nabídka pamatuje také na dětské účastníky. V rámci setkání probíhají biblické práce, diskuzní pořady, workshopy, koncerty, výstavy, divadelní představení, sportovní turnaje, prohlídky města a další pořady. Vrcholem setkání jsou společné bohoslužby, na kterých se podílí účastníci ze všech zemí a jejichž záměrem je společná oslava Boha a jeho díla na naší Zemi.

Cílem setkání je, aby se křesťané různých církví vzájemně povzbudili ve víře v Ježíše Krista, naplňuje obsahem naše sousedství a vede k prohlubování vztahů našich zemí ve vědomí křesťanské vzájemnosti. Setkání křesťanů chce nejen podpořit duchovní spolupráci, ale také zodpovědnost církví a jednotlivých křesťanů za věci veřejné. Osvědčilo se jako příležitost ke sdílení a výměně zkušeností s lidmi z podobných tradic či kulturních kontextů, jako místo setkání a společného slavení. Poskytuje prostor k rozhovoru a k lepšímu vzájemnému poznávání.

Setkání křesťanů střední a východní Evropy ve Štýrském Hradci je jedenáctým pokračováním setkání tří, čtyř a nyní šesti národů, která se v minulosti konala v řadě míst střední Evropy.

www.e-cirkev.cz



SETKÁNÍ
KŘESŤANŮ

GRAZ 2020

„Tváří v tvář“
Dnes. Bůh. Víra.





Akce KEA v únoru 2020



11. únor 2020, 18.00 hod.
Koncertní sál KEA, Wurmova 13,
Olomouc

Interní koncert KEA

Účinkují:
žáci a pedagogové KEA

20. únor 2020, 17:00 hod.
Koncertní sál KEA, Wurmova 13, Olomouc

Houslový recitál sester Jasanských II.

Účinkují:
Hana Jasanská, Martina Kočířová – housle,
Anna Talašová j. h. – zpěv, Jitka Křivánková,
Alice Rajnohová – klavírní spolupráce

24. únor 2020, 18:00 hod.
Koncertní sál KEA, Wurmova 13, Olomouc

Harfový recitál Barbory Plaché: Česká hudba pro harfu v průběhu staletí

Účinkuje:
Barbora Plachá

26. únor 2020, 18:00 hod.
Koncertní sál KEA, Wurmova 13, Olomouc

Abonmá B2 „Společně“

Účinkují:
Komorní koncert KEA, ZUŠ Žerotín
a ZUŠ Iši Krejčího



Barbora Plachá

více informací na <http://konzervatorolomouc-kea.cz/>

Kontakty na zástupce sboru:

Farář Jan Lukáš:	776 029 782	Lukas.Jan@seznam.cz
Kurátor Jan Matějka:	585 436 572	jan.matejka@iol.cz
Pastorační pracovnice Noemi Batlová:	728 289 354	noemi.batlova@gmail.com

Upozornění pro případné dárce: Číslo sborového účtu je 1804603389/0800

měsíčník sboru Českobratrské církve evangelické v Olomouci



2020-XXI. ročník



Redakční kruh:

Jana Vrajová, Jan Lukáš, Noemi Batlová, Petr Marek, Daniel Batla, Laco Švec, Amos Děkaník a Ivana Jenišťová.

Email: Jana.Vrajova@seznam.cz

Grafická úprava a zlom: Jiří K. Jurečka

Tisk: Miroslav Ryšavý

Za všechny chyby v tomto čísle se omlouváme.

Vydává sbor Českobratrské církve evangelické v Olomouci vlastním nákladem jako svůj vnitrosborový bulletin. Příspěvky, ohlasy, připomínky posílejte na adresu redakce:

Blahoslavova 1, 779 00 Olomouc,
nebo e-mail: olomouc@evangnet.cz

Uzávěrka tohoto čísla: 15. 1. 2020

Vyšlo: 2. 2. 2020

Uzávěrka příštího čísla: 15. 2. 2020

<http://www.olomouc.evangnet.cz>